

Србобран
издаван ДВАПУТ на недељу, сре-
дом и суботом.
Предлажу примати све ц. и гр.
поште, познати скрутељи и у-
редничтво (грчка улица у ку-
ћи број 1419.)
Рукописи не враћају се натраг.

СРБОВБРАН

Предплатна цена
на три месеца 2 фр. 50 и. на по
године 5 фр. на годину 10 фр.
а. предплати: новина од 20
крста за три и ут ства 2 фр.
90 новч., већи преко 20 до 40
крста, 5 форинта аустријско
вредности.

Год. VI.

У Новом Саду у четвртак 8. септембра 1866.

Број 101.

Нови Сад 6. септ.

Дакле *крс се и на истоку почела проливати.*
Гласови из Атине од 25. пр. јављају, да је 3000
буштовника ударило на турску војску, и да је 11
Турака погинуло, а 250 рањено.

Овај ће бој бити знак *обштем устанку*; вр
натраг се већ више не може. Турци се охолости и
срамоте, да су од рав потучени, прикупит' ће све
своје силе, да, ако је могуће, једним одсудним уда-
ром угуше овај покрет, којим им о глави иде; —
Грци, побједом окуражени, устат' ће сад сви листом
на оружје. Већ из горњег Египта јавља се, да је више
мјеста на оружје скочило, и да се *буна починџ по
цјелој Егиπτу шири.*

Природа је заробљеница таква, да, остје ли
мало разламане узје, а притом слабеје ил болеш-
љивост свога господара, олако не пропуштају оваку
прилику свога милостивога *ослобођења.*

Тако и народи хришћански, који више од че-
тири столѣћа под турским варварством стеном, држе,
да доста снаге имају, да јрам турски са себе
стресу.

Ако се сви народи хришћански заједно противу
неприродног турског господарења буду држали, онда
им је успјех њиховог племенитог устанка извјестан;
и *рђивџ источног пишана сарниш' ће се брзо, и
смирџ „болестног човека“ бит' ће тига.*

Не уздрже ли сви Хришћани Турски заједнички
у дѣлу свога обштем ослобођења, онда нишк криза
болести не престаје, него се само продужава и бо-
лестнику само нове мучне дане, а европској дипло-
матни стару бригу наново на врат меће.

Ми не држимо за цѣлеходну политику неких
европских дворова, који болестнику не смеју, или
не ће у очи да погледа, да виде, како он *једно
нагледа, па да га радикално почну лѣчити*, него му
све такве лѣкове дају, који *болест не лѣче, него
продужавају.*

Зар би ране хришћанске у Турској извидане
биле, кад би се данас од *Кандије, Египта и Теса-
лонике* једна кнежевина, налик на Србију, направ-
вила? као што би то може бити француски посла-
ник у Цариграду жељео?

Би ли тиме и сами Грци, а камоли сви хриш-
ћани задовољни били?

Гдѣ је *Босна са старом Србијом?* Гдѣ *Хер-
цеговина?* Гдѣ *Бугарска?*

Или ваљда чека се, да се и ове побуне, и
оружја лате, пак онда да оне добију своју домаћу са-
моуправу?

Ми држимо, да би и по ове народе спасоно-
сне, а и позиву европских дворова цѣлеходивне
било, кад би дипломатни хришћанских дворова по-
средовала, да се у *Турској европској подигну* на
основу *народног елемента четири савезне државе:
српска, бугарска, грчка и романска.*

Русија и Америка.

Пре неколико година ником ниш ни на ум пало,
да између Русије и Америке може до каквог савеза
доћи, почем је Русија абсолютна монархија, а Аме-
рика република. Данас пак ниш савез свима
пред очима стоји. Данас на банкету, кога је *својеско
друштво у Петрограду американским гостима при-
разстанку давало*, јавио сам *Горчаков* каже: да се
симпатија Русије и Америке не оснива на земљоп-
писним границама, нити на пергаментским актима,
него је *изазвана неодолљивом наклоношћу и вољом
божиом.*

Но не само влада руска и званични њени кру-
гови осећају оваку симпатију према „богоданом“
новом савезнику, него сгм руски *проси народ*; и
то је управо, што савезу рускоамериканском, или
болѣ рећи побратимству њиховом *изванредну важ-
ност дав.*

Да наши читатељи виде, како су американски
гости и у унутрашњости Русије од самог народа до-
чекивани и с каквом љубави предустретани, саобшта-
вамо у изводу извјештај кога су њмачке московске
новине о „*посџаи американских гостину у Москви*“
донеле.

Августа 24-ог дођоше Американци у Москву.
У друштву је било 32 члана; од којих је принадле-
жало њих 21 американском *изванредном* посланству,
које је предводио г. *Фокс*; остали су били официри
американске флотиле, над којом је био капетан *Мурај*.
У њиховом друштву баше и американски посланик
генерал *Клай* и његов секретар *Куршин*. У вече у
чест гостима даде кнез *Долгоруков* вечеру. Кнез
изздрави најпре президенту *Јонсону*, после г. *Фоксу*
Кнез рече: „У Москви поштује се име американско
као каквог великог народа, који је Руски искрени
пријатељ.“

Г. *Фокс* одговори, да Америка у оном трепутку,
кад је живот царев у опасности био, своје симпатие
преко посланства изражава, које је у узаној десет
палаца дебелом оклопници (лађи) путовао. Кад би
се, рече он, срца Американаца могла отворити, то
би се унутра видело сјединџ руске и американске
заставе. Нека се ова унија (сјединџ) краљу за-
печати.“

Капетан *Мурај* напише оваку здравицу: „Ја сам
јошт дѣте био, кад се мисао о пријатељству Русије
у моме младом американском срдцу зачала; та ми-
сао била је несавршена и неясна. Кад се руски ад-
мирал *Лесовски* на американским водама указа, да с
нама одношења искрене симпатие започне утврђи-
вати, онда баше као нека зора, која ми моју мисао
разведри. Кад ми сад у балтиско море дођоше, то
су били врађи рађајуџ се сунца, који ми дух освет-
лише. Кад сунце подишло заси, онда је Европа
дритати. У здрављџ руске војске и флоте.“

Другог дана давана је у чест гостима част у ва-
рошком дому, којом је приликом више бесѣда го-
ворено.

Кнез *Чербашов* најпре изздрави савезним аме-
риканским државама и президенту *Јонсону*. „Од
друге хемисфере (половине свѣта) поздравља нас,
рече, „народ, који је неодавна најгрознија некушени
претрпни и цео свет зачудио, напрасно на ноге
дигнувши своје гигантске силе. Богат у неиздржли-
вим спољним изворима, јошт богатији у непоко-
лебљивој храбрости и пуни вѣре у своју будућност
постигао је американски народ за неколико година,
што је другима допуштено само у течају столѣтја
постигни, и одмах се на едвак степен је првим
народима попео. Море и копно лежи између
овога народа и нас, али дух нема простора, и при
свој удаљености ова су оба два народа мислима и
осећањима везана. Свако од њих прати с љубави
напредак другог, ми се узаймно подиомажемо на-
шим симпатиама у борби и опасности, и заједно
славимо имена великих мужева, које је њима и нама
провиђењџ за времена некушени послало. Таково име
било је *Линколн*. Неуморни борац за свето дѣло на-
пред је он ступао, негубећи напред очию своје звезде,
која му пута показиваше; и животом плати своју вѣр-
ност у служби отачбини и цѣлог човѣчества. (Бурно
одобренџ) — Али велика идеја није с њиме умрла.
Линколн као амазет оставио је својом наследнику,
својем народу, да то велико дѣло сврши, и тај ће
се тестамент испунити.“

Да Бог да поживџи плодове наших славних
дѣла и трудова; да Бог да се повраћено единство
вашег великог отачества савсем утврдило; да Бог
да оно напредовало у миру, и са управитељма,
кога је изабрало, рѣшавало свој историјски позив!

Мр. *Фокс* напи у здрављџ цара руског. „кога
се свла простире од атлантског до тихог мора, од
арктиског океана до средиземног мора; али који је
јошт силнији својом силом над срдцана свога храброг
народа.“

Клай запио је у здрављџ *Царевича*.

У једној другој бесѣди рече *Фокс*: „Одкуда
долази ова симпатија између две велике силе истока
и запада? . . . Русија и Америка иду оба две истим
путем. Русија корача, вођена од јаког мужа и до-
бродружне вољџ, и „свише“ (инспирирана) задохнута
(непрекидно, бурно одобренџ) *напред према истоку*,
*са свѣтлосћу хришћанске науке просвѣћујући наука
клемента*, која се у даљним областима њне владе
палазе. Америка, која сувише становника из Европе
добила, те ове дошљак са својим рођеним синовима
спая, иде, без врховне главе, али као цео народ,
послушан заповѣсти божијој провиђења: напред к
западу. Оба две силе, оружја и руци недокучног про-

виђења, имају пред очима исту цѣл: људски род
поучавати и воспитавати.

Мр. *Куршин*, секретар сѣвероамериканског по-
сланства, изздрави у руском езику вароши Москви,
„вароши, гдѣ се свѣтла мисао о единству руског
царства породила, која је свагда непорушним бедем
руске силе чинила, и у тежким часовима није духа
губила. Кад се свѣтим, како је ова варош непријатељ
дочекала, и кад видим, како своје пријатељ прима,
не могу, да не узвикнем: Велика Москва, а ти се
клавим!“

Трећи дан посѣте гости кнеза *Галицина*, који
живи у околини Москве. Улазећи у дворац буду
дочекани од једне депутације простих људи. Вођа
ове депутације, носећи на сребрној чинији хлѣба и
соли, рече: „Ми хоћемо посланицима да кажемо,
да их волимо, и да ћемо се сећати љубави њи-
ховог народа спрема наше отачбине и нашег вла-
доаца.“ При банкету рече кнез *Галицин* у издрави-
ци, коју је конгресу американских држава и пре-
зиденту напио, између осталог ово: „Вама, грађа-
нинама силне републике, захваљујемо, што сте зажељали,
да кућу видите, у којој су се верни и одани по-
данци више нег еданпут посѣте владоуџег вла-
доаца удостоили, суверена, кога је права величина
вашег мудрог народа тако њжњу симпатију унела!“

После банкета и ватромета догодила се једна
особита сцена. Наоколо стојаше велики број сељака.
Фокс узме американску заставу и пружи је сеоском
старешини с речма: „то је застава мое земљџ. Бог
су исте на њој, као и на руској застави, само су
другице порѣјане. Ова се застава често у бовњима
развијала; али сад је застава мира и љубави. При-
мите је, нека руски сељак у њој символ (знак)
опријатељног народа види, који поклана своје сим-
патие вашим племенитим напрезањма, да се на ви-
сину великих добротворетаа цивилизације подигнете,
коју од вашег многољубљеног владоаца примате.“

Са сузама у очима слушаоше прости старци ове
рѣчи, и старешина одговори: „Кажите вашим земљ-
цима, да ми ово пријатељство цѣњамо, и да ћемо
се ако би несрећа Русе или Американце постигла,
заједнички противу непријатеља држати.“

Четврти дан одпутовали су гости у Новгород.

Дуалвзам и троједна краљѣвина.

(Продужењџ.)

Земљџ круне угарске састое се из три скупа
т. е. из Угарске, из троједне краљѣвине Далмације,
Хрватске и Славоније, и из велике војводине Ер-
дељске. Ова три скупа стојух у разну доба у раз-
личитом државоправном међусобном одношају. Кра-
љѣвина Угарска била није свеудилџ средиште,
којму се ове земљџ или нагибале или од њџга се
одклањале; пак дочим је Ердељ из узке реалне
свезе прешао у чисту персоналну унију напрема
Угарској, троједна је краљѣвина била пошла управо
противним путем, т. е. овде се с персонална унија
развијала у доста узку реалну.

Али како год био одношај троједне краљѣвине
напрема Угарској и прошлости, двоје се некаде по-
бити ни завѣнати, а то је прво: да троједна кра-
љѣвина није никада била утѣловљѣна у краљѣвину
Угарску, већ је била посебна државна особина с
посебним земљиштем и посебним државним правом;
друго, да се одношај троједне краљѣвине напрема
Угарској, дакле њџва државоправни положај у
заједници земља круне угарске, није никада могло
законито промѣњити без њџвине властате, нарочито
и уставним путем очитоване вољџ. Ову последњу
очитовала је троједна краљѣвина по свој посланици
(нунцији) на сабору угарском; а за примѣр буде
нам сабор г. 1790., у којем је била само на искр-
нично захтеванџ хрватских посланика протегнута
власт врховне земљѣске области угарске и на
троједну краљѣвину, а право дозвољивања пореза
из хрватског пренешено на угарски сабор.

Ово непобитно право троједне краљѣвине слу-
жило је за вѣрло и начин сабором од год. 1848.,
1861. и 1864.

После г. 1790., а особито после 1825., када

поче у Угарској велики реформаторски покрет, опазује се двогуба тежина у њиховом државном животу: на земљи круне Угарске хтедохе учинити единствену државу са савром и знањем мађарским. Централизација у политичком, мађаризација у народном смислу, то била је главна мисао мађарских државника и родољуба. Према тому захтевало се већ год. 1790, а исто свеудил понављало, да се велика војводина Ерделска утљови Угарској. Према тому се на сваком скоро сабору угарском поведе рѣч о утљовљиву Славоније т. е. три тобоже жупаније долињ Угарске; ер се ве знало, да у такоу случају неби се могла ни Хрватска уздржати са три жупаније поред сви својих муниципалних права, која су се како тако признавала.

Европски покрет од г. 1848. ишао е мађарској политици на руку; на е она извела све мисли, неговане после г. 1790. У угарском и ерделском сабору закључено е утљовљиву Ердели, а потврђено кр. одином од 10. липна р. г. Славонија баше посвема одљена од своје посебности Хрватске, паче ише јој избрисано, дочим се жупаније пожежа, вировитичка и ерделска напомино у реду угарски жупаније (чл. 5. § 5.). Хрватској е пропуштено тамо посебно име, остасла земаљска скупштина за чиего домаће послове, по банска част и власт поред угарског кр. намјетника и министарства надзорног учинића итд. У такоу одношао била би Хрватску иста судбина стигла, која по тих закони снађе Славонију т. е. била би се развргла у жупаније угарске. Онда би се у свѣту говорило само о великој Мађарској од Карпата до Јадранског мора, од Литаве и Сутле до румунске виежевине.

Када би у синова троедне краљвине домољубна свѣст тако изумрла била, да би они без оде пора прстали бити на тај двогуби савр мађарске политике, онда се тој политици неби могло ништа приговорити; ер би се тим доказало, да троедни краљвина ние вредна ма какове неовисности у самосталности, буд народне буд државне. Али томе ние било тако. Троедна краљвина опирала се е на свои и на угарски сабори напре наривању мађарског езика, а узпоред ишла е за тим, како да разшири своју самоуправу, а тим се узпротиви абсорпцији од стране Угарске. У последњи обзиру настасла е, да јој се опет придружи Далмација, да се законитим путем одбше навале мађарске на долињ Славонију, да се уреди сабор, да се узоставе кр. намјетничко вѣће, а код двореке угарске канцеларије оснуе посебан одељак (10: 1845), да се уведу хрватски език у јавни живот и наставу итд.

Већ тим изјавама, које су се после 1836. г. очитовале сваки дан силније, просвѣдовала е троедна краљвина доста јено проти мађарској политици, у колико билаше њој намењена. Још јасније е осудила троедна краљвина угарске законе од год. 1848., у колико се њ тичу, ер е тим законима постојавши државноправни одношај између Угарске и троедне краљвине посвема променѣн без прилољ њвљпного законитога заступства, а тим е нарушено темелно државно и уставно право троедне краљвине.

Према тому закони угарски од год. 1848., мотрили се е гледишта државног права троедне краљвине или е гледишта народног права, немаду правне крепости за троедну краљвину. Иа-ли дакле и на даљъ постојати заједница државна између Угарске и троедне краљвине, то се имаде нов државноправни одношај углавити слободним договором међу обема краљвинама. А тим путем су пошли наведени сабори од г. 1848., 61. и 65.

Из закључака ови сабора у овом питању следи двоје: *ерво*, троедна краљвина ние вольна неупити из заједнице земља круне угарске; а *друго*; она е вольна ступити е краљвином Угарском у ужу државноправну свезу према својој користи и то на темелу савезног уговора, кои ће се углавити међусобним договором. Едно и друго назначио е сл. 42 сабора од год. 1861. точно и разговртно.

Услѣд тога угарски закони од г. 1848. немогу бити основом државноправног свези међу Угарском и троедном краљвином; таквим може бити само чл. 42. год. 1861. Ово е нареком установио и сабор 186¹/₆ у својој адреси и у напутку, што га е дао краљвекому одбору изасланому у Пешту. У том пак чланку троедна се краљвина напрема краљвини Угарској сматра за оделѣну државну осебину у заједници додуше угарској, али е посебним земљиштем и посебним државним правом, кое се изразу е самосталном и неовисном законаретву и управи изузевши оне државне послове, кои би се уговором заједници пропустили.

Већ се одазде види, да се источна пословица монархије неможе уредити дуалистички на темелу

угарски закона од год. 1848., докле год троедна краљвина остае код својих закључака саб. 1848. 1861. и 186¹/₆, а непристане на угар. законе од 1848. Троедна е краљвина са своје стране пред целим светом уложила свечани просвед проти централизацији и мађаризацији земљи круне угарске, како су оне установљене у поменути закони.

Ово као да су уважили угарски сабори од г. 1861. и 186¹/₆. Последњи ступио е чином на стазу договарања и међусобнога поразумљенја, дочим е у ту сврху избрао краљвекски одбор. Тим е Угарска фактично троедну краљвину признала за себи равну пак е напрема њој у начелу одступила од својих закона год. 1848., по коих неби могло бити ни спомена о каквоу договору е тима жупанијама угарскимма покрај Драве и е Хрватског бес угарскога примора.

Каквим успѣхом водили су договоре оба краљвекска одбора, обавести ће нас доскора извешје нашег одбора. Али толико е ипак већ сада у јавност продрло: да е угарски краљвекски одбор са своје стране признао самосталност и неовисност троедне краљвине у законаретву и управи, како е едно и друго назначено у чл. 42 год. 1861. Оно признавѣ нежеже да како Угарске, докле год угарски сабор неприхвати предлога краљвекског одбора.

Али пошто е Деак био душом и краљвекског одбора и одбора за послове заједничке, пошто едан и други предлог вет изразом странке господуюће у саданѣм угарском сабору; властни смо одавле закључити, да у предлогу одборове већине е послови заједнички питањ е одношао троедне краљвине напрема Угарској остаде посвема отворено. Из тога предлога слѣдуе само то: да он земљъ круне Угарске сматра напрема осталој Аустроји како државну целину, а питањ е уређењу речених двину краљвина међу собом како нутрашњи питањ, кое се имаде решити слободним узавнимим договором. Према тому имаде би се ограничити подручѣ угарског законотворства и министарства. Ер већ по признавању истог краљвекског одбора угарског законотворства у послови политички, судетвени, наставни и богословни, како и годишњи прорачун за ове послове, у троедној краљвини неможе њи у подручје угарског сабора. Исто тако ни управа тих послова ние придржана угарском министарству, него уставним областима троедне краљвине. Тога ради угарско министарство нутревњи дѣла, онда правосудја, наставе и богостова, напокон земаљски финансија, у колико се протежу на оне државне послове — сва ова министарства неби имала никакове власти у троедној краљвини.

У такови околности може се дакле само питати: има-ли какоу крепост чл. 42 год. 1861., кога е и круна потврдила, или е тај чланак у саданѣм политички комбинација мртво рођено дете? Еда-ли бечки и мађарски државници мисле, да се могу погађати у размерици угарској неовирају се на вољу троедне краљвине, изражену у том чланку? Е добро! Ако тако мисле онда неиреостае троедној краљвини друго, ван опрати се њмачко-мађарској комбинационој политици, као што се е опирала политика патента велачког. А у том одпору небиемо ми остали сами: ер, како разложимо у трећем чланку, дуалистичкоме уређењу западне половине противит ће се Чеси и Пољаци из сви сила: противит ће јој се е нама не само писано право него и дух века.

На темелу дакле чл. 42 год. 1861. источна половина монархије неби могла бити единствено централизована држава, каквоу предвишаваю угарски закони од год. 1848. већ би између Угарске и троедне краљвине обстојо савез, федерација, како би во посебан уговор углавио. А би-ли би такоу одношај троедне краљвине напрема Угарској могао довести у склад е предлогом одборове већине е заједнички послови, то ћемо разглабати у слѣдећем чланку.

На овај чланак вредно е чути, шта ево „Свѣт“ вели: „Позор“ ништа се неплани за нашу аутономију од угарског министарства, а разлог му е њгове „безбрижности“, као што сам вели, у том, што се „наша самоуправност оснива на закони, створени у сабору од г. 1848., 1861. и 186¹/₆, а санкционирани од законитога краља, као што е на „широко и дело у Позору разложено.“

Забораваљ „Позор“, да е опу нашу самоуправност, коју нам е наша година 1848. створила а 1861. оградила, да е ту нашу самоуправност година 186¹/₆. и то само и едно настојави позораша пренела опет на „заједницу е Угарском“; од ове пак потонѣ године ми неознамо никаккви „закони, у нашем сабору створени, а санкционирани од законитога краља“, такови наиме закона, којима би на ново заим-

чена била иша аутономија, — а незна за њи, кад би их имао извести, нити „Позор.“

Тко би дакле хтео нашу аутономију доклатити, — пише надалѣ „Позор“ — морао би напре наше законе утаманити! тко да то учини? Зар Мађари? та они су их сами признали, оставивши нам „бели листак“, да на њга напишемо, шта нам се хоће.“

Ако су позораша под овим „што нам се хоће“ сбили разумеваљ неовисни од Угарске парламент троедне краљвине и нашу домаћу парламентарну владу, што су пак онда разумеваљ под својом „угарском заједницом“? И што год они под тим разумеваљ, то свакако могу бити сигурни, да нити наш домаћи нити ванони свѣт, нити Мађари, нити круна и влада под тим мађарским „белим листком“ а нити под позорашком „угарском заједницом“ нити е далека нису разумеваљ подлуни паритет троедне краљвине е краљвином угарском и неовисну нашу парламентарну владу.

Теши се надалѣ „Позор“ и тиме, да Мађари (дакле и њихове будуће одговорно осебно министарство) нису властни ни мало дирати у нашу аутономију, ер е она довољно заштићена чланком 120. од год. 1715., кой да *изриком* каже: *Statuta Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae municipalia, regia autoritate specificie confirmata, in nullam amplius de sui validitate veniant quaestionem*, — то ће рећи: да по овом чланку муниципалне правце троедне краљвине неби се унапред смеле више нити стављати у питањ.

У том е дакле чл. 120 од г. 1715. она силна моћ, којом ћемо одавити насртаем мађарским на нашу аутономију, макар и подрепљеним њиховим осебним министарством и њиховом годином 1848.

Рачун Матѣ Србске. *)

Накнадно нашем извѣштају о радњи скупштине Матичине држимо, да ће на своје мѣсту бити, ако овде нашим читатељима укратко саобштити и преглед рачуна Матѣ србске, из кога се види, колико е из Матичиног фонда на *књижевне* цѣли потрошено. По овоме е

За год. 1864. одобрено	1058 ф. 46 н.
потрошено	517 ф. —
остало	541 ф. 46 н.
За год. 1865. одобрено	1058 ф. 44 н.
чини	1599 ф. 90 н.
потрошено	1043 ф. 81 н.
остало	556 ф. 11 н.
За год. 1866. одобрено	1011 ф. 40 н.
чини	1567 ф. 41 н.
потрошено	203 ф. 20 н.
остало	1364 ф. 21 н.
Ове године стои рачун овако:	
Приход Матичиног фонда:	2722 ф. 36 н.
Расход, урачунијући овамо и плату уредника од 400 ф.	1705 ф. 34 ¹ / ₂
остае на књижевне цѣли	1018 ф. 1 ¹ / ₂
и чему кад се горњи прибор	1364 ф. 21 н.
остае	2383 ф. 22 ¹ / ₂

На књиж. цѣли за год. 1767. одакле 200 фор. на библиотеку, дакле 2181 ф. 22¹/₂ и чисто на издаванѣ књига, Летописа, и за награду расправа и чланака у „Летопису“ и „Матичи“; буџет овај би одобрен.

С Нашим фондом за расписе награда стојимо овако:

За год. 1865. одобрено	703 ф. 26 н.
потрошено	135 ф. 75 н.
преостало	567 ф. 51 н.
За год. 1866. одобрено	703 ф. 26 н.
свега	1270 ф. 77 н.
потрошено	62 ф. 30 н.
преостало	1208 ф. 77 н.

Од ове суме има се одбити свота, која долази на расписана дела, за која су рукописи дошли, и то:

За економско дело 60 дук. или	360 ф. —
За драму 50 дук.	300 ф. —
За књигу за Србинѣ до 30 дук.	180 ф. —
За историју Србаљ у Хрватској	20—30 дук. . . . .
	120 ф. —

*) Ови рачуни у толико ни су основани, што 533 ф., кои су стављени у приход, нису у касу ушли, а и вѣротно, да *са та свота не ће у касу доћи*; ер друго е у цену, а друго на дугу имати. Дакле споменути сума од 533 фор. *васа* не би се смѣла као приход водити. Ур.

За горе награђено дело 15 дук. — 90 ф. —

свега 1050 ф. —

остае дакле на располагању за год. 1867. из досад. буџета. 158 ф. 47 н.

Далњи годишњи прилог од 13 637 ф. 25 н.

чини 818 ф. 25 н.

трошкови 136 ф. —

или на чисто 682 ф. 25 н.

е горњим укупно 840 ф. 72 н.

Што е за год. 1867. на равноложено.

Ова е сума буџета за год. 1867. одобрена, и није оделени одређени дела за награду остављени; почев је ланска награда за историју Србама у Хрватској са 10 дук. повишена, то од горњих суме на то доласе 60 ф. —

остае на расположено још 780 ф. 72 н.

По подне 19. авг. продужи се седница и на реду би преглед рачуна „Матице“ кои показује, да е од предплате за време од 1. окт. 1865.

до 1. окт. 1866 примљено 1077 ф. 80 н.

а има се још примити 535 ф. —

свега 1512 ф. 80 н.

потрошено 1256 ф. 17 н.

потрошиће се још 200 ф. —

свега 1456 ф. 17 н.

преостаје дакле 56 ф. 63 н.

Нови Сад 6. септ.

У јучерашњој сјдници патроната гимназије новосадске изабрани су за професоре: г. Јован Груић; докторанд и бивши професор у карловачкој гимназији, Александар Сандић, бивши уредник „Ост унд Веста“, и др. Лаза Косић.

— У ову недељу држат ће се бесџда у Сабору Бечеју. Ова ће бесџда тим знатнија бити што е бечкеречки посланик г. Стратимировић (у смислу упуштена бечкеречке общине) тамо позвао на сасшанак све грбске посланике.

— Јуче е била овдѣ една депутација Шайкаша, која е с бог шайкашког рѣша са своим адвокатом г. др. Милетићем савѣтовала се. Пошто е рѣшила, да се ствар Његово Величество устмено разложи, позове она у своју сјдницу и г. Стратимировића и замоли га, да е у том дѣлу предводи у Беч пред Његово Величество. Као што чуемо, г. Стр. одавао се овој жељи Шайкаша, и обећао, да ће све силе употребити, да се праведна захтевања храбрих Шайкаша испуне. Депутација полази идуће недеље.

Д О П И С И.

—0— Сопбор 5. септ.

У последњим броју нашега листа читамо, шта е бечкеречка община у погледу рѣшавања нашег народног питања закључила.

Закључак тај врстанх Бечкеречана од великог е замашал.

Повода му е, као што видимо, дала едностранна и приватна радња Маџара у Бечу у дѣлу државоуправног рѣшавања.

Та се едностранна радња наше маџарске браће није ни овде допадала, а држимо, да се она ни сама Маџарима није могла допасти, а најмањ одлукашкој странци.

Дакле тим више добродошао е нама Србима закључак бечкеречке общине, кои се она жељи оградити код највишег мѣста противу те приватне, незаконне радње неких Маџара.

Сабор угарски едним е пут, на коме се заеднички и отворено има претресати рѣшење државоуправног питања.

Кад е пре три године депутација наше сремске жупаније у Беч ишла, да Његово Величество моли, да се што пре оживотвори србска войводина, повикаше браћа Маџари, па и неки наши Маџароци: да е то реакција. Войводована има се, рекосе, само уставним и законитим путем тражити.

А шта сад да се рече, гди Маџари осим сабора о министарству угарском преговоре е владом воде? Е ли то законити пут?

Ово е нуждно било овде навести, да се србски народ у будуће знаде по томе равнати, и да му е слободно у свако доба, кад му е нужда, своје јду лепа тражити, не само у Пешти, но и у Бечу.

н. Ст. Бечей 5 септ.

За идућу недељу спрема се код нас да се лепа беседа даде. На беседу доћи ће многи страни гости, а као што чуемо и многи наши посланици.

Код нас су се јако озлобдили, што е скупштина позоришна онако слабо обзирала се ни јавно мнѣње народа, кои позориште издржава. А јошт су се већма нашли увређени, што пуномоћне наших посланика на споменути скупштину ни е се ни у прошолок увело.

Диштрикт бечейски приложно е на позориште две хиљаде и неколико стотина форинти, дакле ваљда му е мало више требало да глас важи, него овог или овог кнеза и кмета за кога се не зна да ли е у стани и обећани 50 фр. положити.

И то е овде јако у очи упало, да се онда, кад се са свију страна штедња у манипулацији препоручује, управителю позоришном не само не умаљава, него јошт повишава плата.

Председник скупштине позива се ту на већину гласова. Али какви су и чини су ти гласови били? Ми држимо, да ни сами чиновници не би смѣли овде имати гласа, а код нас су и глумци гласали!

Диштрикт е наш своим посланицима пуномоћне дао, да се фонд песме кримиши, ма се и сама дружина за неко време разпустиши морала; а скупштина е рѣшила, да се дружина не разпусти, ма се и сам фонд упропашћавао.

У таким околностима диштрикту ништа друго не остае, него другим сходним путем главно свога прилога обезбедити. А то ће, као што чуем и многе друге общине чинити.

Из Бечкереча 5 септ.

Јављам вам да омладина наша шилѣ Његовој Светости г. патријарху, молбу, да на упразднио место у заклади Нестора Димитријевића юристу Стољичевића, изабере и да тим поправи, што е Матица криво учинила.

Ер по гласу тестаменте покойног Димитријевића имаю се свагда чешир Бечкеречанина из његове закладе школовати.

Ово досад нијгда се није уважило. Па ни ове године ни е Матица у смислу тестаменте поступала него е на прво место кандидовала странца, па тек на друго место метнула е Бечкеречанина.*

Али не само омладина наша, него ће и сама община у том предмету представку Његовој Светости патријарху, поднети, е молбом, да бар он од своје стране гледи, да се последња воља наших многозаслужених мужева испуњава; ер другачије слабо би се ко одјак одважио, дм што на оваке племените цели оставља.

Овде се из поузданог извора дознамо, да е само књижевно оделенѣ матице Србске у сјдници, коју е пре главне скупштине држало, овдашњег рекурента на прво место кандидовало; зато нам јако упада у очи, да е то исто оделенѣ, после скупштине своје мнѣње променило, и едва га на друго место ставило.

Желити би било, да одјак овог испостоянства не буде.

Из Паучева 3. септ. 1866.

Поздрав омладини после њного првога састанка и расстанка у Н. Саду 1866. Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Ја завета нисам мислио, да љу овом приликом милој омладини нашеј јошт шта казати имати, пун будући задовољства о уредном понашању њном за целога путовања и дѣлања њного. Ако би е тога ради по заслуги похвалио био, значило би, као да се томе нисмо надали. Ако би још захвалио на том, не бих сам па то повода имао, ер она е тим самој себи највише чести етворила.

Али чега сам се бојао, нисам га се убојао, ербо се сумњи мој данас оправда: да су многи младићи наши свашта друго више, него ученици, и да се сваке друге радње радо лаћаю, али своју главну задаћу често пренебрегаваю. Ја сам едном младом медицинеру из преподавања му наука лекарских два три важна, али сасвим обична, питања ставио. од коих ми ни едно достаточнио разрѣшити не знаде. али ни едво. Мене е ово управо ужаснуло. Какав ће то лекар бити! Каква е страшна судба болестника, кои у овакове незнале и невеште руке данас сутра доспе! Оно, што се у првиима годинама пре-

*) У нашем е листу већ јављено, да е и у сјдници Матице два гласа било зато, да се г. Стољичев на прво место кандидова. Та су два гласа дали Николкић и Чапра. Ур.

небрегне, одвећ е тежко доцније поправити, и то из два главна узрока: прво, што свака година све више терета и нужде учени доноси, а друго, свака позније преподавана наука лекарства предпоставља, да се пређе и догде преподавање студне внаду, нити е даљ користан поступак могућан без предходившег у преправљајућима наукама учинионог доволног успѣха. Ово за милу за радњом жељну младеж нашу, као додатак е моима досаданима у овом предмету и смислу дописима Србобрана, написанх (1866. бр. 68. 95.)

Али сад се обраћам на стипендијске заводе: Матицу, Текелијанум, Савет Србије и т. д., чинећи их пажљиве на ову несрећу и младича и народа.

Кад е већ на жалост тако, да им нико приљжанѣ њихово не контролише, онда предлагем, да се сваки класа, особито лечишески, (од куда нам од незналица највећа опасност грози) испиташу едвог стручног мужа (у присуству још двоце) и одергне из оних учебних предмета, кои су му се прошасте године преподавали; па да се истом на основу овога сведочанства стипендија или даљ настави, или другом достојнијем и приљжнијем подари. Кад се стипендијстама допусте, да се свагда од компетентних испитатеља испитати дају могу, онда престае свака тежкоћа, која се на први поглед ту показује, н. пр. за ученике селјане.

Ја овај совет за тако важан држим, да га као аманет са душе свое скидам и заводима на савест мећем; ер и по наше и по младића ползу или штету иначе доцне долази, уврѣенѣ: да није ревностно учио, да е знатно време прохарчио, да се као незналица из школа у народ враћа итд., доцне велим, кад е кроз 5 6 и више година подпору новчану недостойно уживао.

Молим, да се у све наше новине, общте ползе ради, препечата.

О одлукама омладине други пут.

Такођер о појму изреченом: либералци и консервативни, или омладина и остарија (што омладина идентифицира).

р. Пешта 5. септ.

Однако е сабор разпуштен, повратила се овде стара тишина. О министарству угарском различни се гласови проносе. Едни држе за цело, да ће оно пре отвореног сабора у живот ступити. Други на то много не држе, ер, воле, баш и да се наименује угарско министарство, круг ће му делани бити врло узан, или барем у битним тачкама: у одобрѣно порезе и войске сувише ограничен.

Колера е код нас јако овладала, и никако да попусти. Узроци су томе што е варош низка и кућама затворена тако, да никакве промае нема. Али ваљда ће садашњѣ чисто и умерено есенѣ време и њој стати на пут, те не ће моћи напредовати.

Као што из радње овогодишње скупштине Матице Србске видимо, у погледу продае Текелијанума и осталих непокретних добара није ни ове године ништа свршено, према е лане рѣшено: да та ствар „засада“ има остати, као што есте. Докле ће то „засада“ трајати, лако е предвидити: — докле некима и некима то у рачун иде.

Ако се тако и одјак буде радило, не само да не ћемо напредовати, него ће Матица јошт већма у навадак поћи, него што га е досад показала.

Угарска.

О министарству угарском јошт ништа извѣстно. Неки бечки листови јављаю, да е ово у „начелу“ признато; Н. Фр. Пр. пак и даљ иде и долазе, да се наименованѣ његово сваки дан очекује. „Вандерер“ пак томе не верује, а на припознато „начело“ ништа не дае.

Трѣдна краљѣвина.

У битци код Висе особито се одликовао јунак Никола Карковић морнар, Далматинац из отока Хвара. Кад е околони брод, Палестро, жељећи разбити едан наш брод до њга до ездно, обеси се Карковић о велику заставу, која е допирала на наш брод, е толиком снагом, да е с опасносћу живота заставу одкинуо, и подадмиралу Теттхофу е предао. За ову необичну храброст дознаде само Н. Величество, те наложи, да му представе тога сокоде србског. Бабећи се надвојвода маршал Албрехт у Трсту поведе га собом у Беч.

Новине јављаю сада, да се исти морнар Никола Карковић повратио из Беча у Трст на своје место код царске флоте. Његово Величество допустило е, да му га у јутру 6. августа представи едан вапетан ђемне, и својом

руком украси Николине ювачке при златном колајном за храброст, подџли му накнаду у новцу, учини га под-частником фрегате Фердинанд Макс, и још даде частити га из дворске куварнице. За време бављенија у Бечу, ста-новаша е у палати Неговог Височества маршала надвој-воде Албрехта.

Италија.

Преговори између Аустрије и Талијанске јошт ни су довршени, према би обе стране желеле, да се они што пре сврше. Понашањ Талијанске и њеног пуномоћника према Аустрији тако е, да се бољ не може желити. Из овога се закључе, да ће ове две сусјдне силе савез међу собом учинити, у кои би по потреба и Француска ступила.

Талијанска ће војска пре плебисцита у градове уни

Само у погледу финансијне стране *милитарског* пита-ња нешто се запело. Белг. лист пише, да е бар. Вер-тер само због тога у Беч отишао, да при тежбама по-средује, кои се у деоби државног дуга између Аустрије и Талијанске породиле. *Пруска стои на страни Талијан-ске*, и пре него што се Аустрија с Талијанском не измири не може, вели, *ни закључењ пражког мира у живот свуштити*. Нешто има у ствари, ер од неко доба почеше пруски листови јако нападати на Аустрију.

Пруска.

У Берлину парламент е сва главнија владина захте-вања изпунио. Сјверно њемачки савез такођер е већ од свио дотичних дворова потврђен. Јошт с едном Сак-сонском ние Пруска на чисто. Али по свој прилици да ће Бисмарк и с њоме тако свршити, како ће краљ саксонски само по *имену* то бити. Драђђан Пруси не-престано утврђује, као да намјеравају од Саксонске на-правити чврсту тврђињу противу Аустрије.

Турска.

У меморандуму, кои е *главна скупштина кандидош-ских* Грка Русији, Французкој и Енглеској, као заштит-ним силама Грчке послала, између осталог јави се и то: да су Турци следуће цркве обезвјетили и оплаћкали: св. Киријад у Кидони, светог Димитрија, Св. Богородицу, Св. Пантелије у Ретиму, и т. д. и да е све ове цркоре правилна турска војска починила. Нак ни е ни на том остало, него су мирне и неоружане люде осакатили и мучили зато, што се ни су хтели из адресе подписати, а у овим адресама каже се, Грци немају узрока ништа желити, нити се на што тужити.

Русија.

У Петрограду е обешен *Каракасов*, што е хтео ца-ра убити. И генерал Муравјев умро е на своје добру.

Американски гости вратили се кући.

Француска.

У Паризу се сад поглавито брину о преустројној војске. Побјде пруске отворише Французима очи, те и они сад гледе да без трошка новог према своје броју развију онаку војну силу, каква постои у Пруској. Држи се, да ће у Французској по преустројној војске она преко едниог милиона војника износити.

— Из *Париза* се јави: да француска влада губи у Ме-хику 650—700 милиона франака, ако цар Максимилијан остави престо мексикански. Влада, која би за њим насту-пила, не би, веле, ни пребиону крајцару од споменутог дуга припознала. Дакле Наполеон е сувише хрђав „кшефт“ у Мексику имао.

ПОЗНВ.

на шилањ ствари за руску етнографску изложбу у Москви.

Друштво пријатеља природни наука при московском свеучилишту науило е у априлу 1867. отворити руску етнографску изложбу у Москви. Цел е томе подузетку двојка: 1. да се гледаоци изложбе упознају са становни-цима Русије и свио словенских земаља, нарочито са њих-овим животом и домаћом привредом; 2. да се том из-ложбом припомогне изучавању антропологије (науке о човеку). Одбор, кои е одређен да свреми изложбу, моли, да сви они, кои би га вољни били подпомоћи, шалю:

1. Халџине од разних народних племена из разли-читих предела. У шилању тих халџина ваљ да се нази:

Уредник и издавач Петар Никовић.

1. Да су оне занета онаке, као што се носе у месту.

2. Да сачињавају *целокупно* одело, од главе до пете, сасвим украсима, као што су миђуше, накити, ћердани.

3. Да е одело у свему онако, као што га носе ва-рошани и селани, свако према годинама своим.

4. У пределима где се особито одело носи, да се означе оне главне струке: одело девојчко, одело за люде.

5. Уз свако одело треба приложити и фотографски лик од становника оног предела, од куд се одело шалџ.

II. Осим одела тражи се још и посуђе и све што се употребљено у кући. Овамо долази:

1. Собни украси. 2. Кућно и столско посуђе. 3. Свирке. 4. Намештај. 5. Играчке дечје ствари. 6. Ствари за цркву, особито иконе. 7. Алати за пољску радњу и за занат. 8. Чупови и лађе, њихови урнеци и што уз њих иде. 9. Оруђа за мерени и рачунање.

Тако исто траже се: 1. Маске, живониси и фото-графски ликови, што представљају значајне црте каког народног племена. 2. Музике и балсамована тела разних племена. 3. Лубањ и костури (скелети) разних племена. 4. Лубањ, костури и друге ствари из гробница. 5. Оруђа за антрополошко посматрањ. 6. Старинска оруђа од камена и туча, ал да се означи из коег су времена и место где су нађена.

Ствари што се пошљу, могу се по жељи пошлаго-ца или натраг вратити по свршетку изложбе, или ће их одбор купити за московски јавни музеи по оној цени, коју означе томе вешти люди, или ће се продати пооди-ним особама по оној цени, коју определи онај, кои што на изложбу пошлџ. Етнографски најпопуљнији скупови добијаће златне и сребрне медаљ и различите погчане награде.

Златне ће се медаље давати: 1. За скупове каког му драго словенског народног племена; али морају имати одело најманџ за четири члана с подпуним ношњивом и овим што покућству припада.

2. За фотографске слике (повеће величине), од коих треба да буде најманџ 50 ма од ког словенског народ-ног племена.

3. За подпуни скуп нацртаног ношња каког му драго предела.

4. За збирку балсамованих тела најманџ 10 на броју.

5. За збирку пет людских и женских скелета (бар 5 на броју).

6. За знатну збирку од лубања, костию и ствари из гробница.

Осим тога одбор задржава за себе право, да доц-није досуди и манџ награде, кои ће овом или оном давати.

Фотографисани ликови и подпуна одела за изложбу имаю се послати до 1. новембра, а подине ствари могу се слати до свршетка ове године. За музеи друштва могу се све споменуте ствари у свако време послати.

Дајући ово на общте знањ, „Матица Србска“ по-узвано се нада, да ће овај за све словенство тако пре-важан подузетак друштва пријатеља природних наука у Москви наћи заслужена одзива и у нас и да и Срби не ће изостати иза остале браће своје словенске у ревности и пожртвованоу при шилању споменутих ствари за из-ложбу. Те ствари могу се или на „Матицу Србску“ у Нови Сад послати или на г. Михаила Т. Раваског, проту при ц. руском послаништву у Бечу.

Из укупне седнице књижевног и управљаоег од-бора „Матице Србске“ држане у Новоме Саду 1.(13.) септ. 1865.

Подиредседник књижевног оделенија:

Др. Свеш. Милетић.

НАЈНОВИЕ.

Из Цариграда се јави, да се тамо свет-чан дочек за *Карла I. романског* кнеза, спрема.

Француска е дипломатиа, веле, майсторно сад инашала, да буна, која е у грчко-турским провин-цијама букувала, не постане общта, и привољла е Порту, да кнеза *Карла безусловно* припозна. Том

концесном од стране Порте, био би романски кнез утолико обезвјан, што би *Романија* у овом покрету била неутрална, и рџшевџ источног питања наново би се на друго време одложило.

Овака дипломатиа достојна е Французке и на особиту чест служи Наполеону и влади његовој. Ер као што видимо, њима нити е кад било, нити е сад озбила стало до начела правде, човџчности, и од њих хвалџни *цивилизације*, кои би требало едном да и угвџтено турско хришћанство позна; него е им стало до *пркоса* некој држави, и до празне, *своје славе и суште*.

Али Французи лако се могу у рачуну пре-варити.

— *Сбог буре*, која се на истоку подиже, неки новинари западни препоручују Аутрији да савез у-чини са *Талијанском* и *Французком* противу *Русије*, и да пре свега гледи да се поврати *кралевина аолска*.

Ми држимо, да е Аустрија доста и то крваво некуство стекла, шта јој треба радити, и с киме у савез ступати. Споменули смо већ у овом листу, да она само тако може напредовати, и свџтлу бу-дућност имати, ако према *Хришћанима на истоку* одјакно прими политику противу дојакношњој, и цџлим своим моралним, а по потреби и материјалним силама на то узиде, да се овим народима *домаба само-управа* даде.

Преи *корџк оваке* политикџ аустријске пре-творно би нам сав исток у искреног пријатеља, и не би онда било силе, која би уплив аустријски отуда изтиснути могла.

Ми ни смо противу узпоставе *полске* кралџ-вине, али тако исто за праведну и свету ствар држимо, да е већ крајњџ време, да се и *укидне* турско хришћанство едном треба да *ослоди*.

Т Р Г О В И Н А.

Пешта 5. септ. Време чисто и топло. Вођа долази.

Храна. Пшенице се данас прилично продало за из-воз и за потрошак, у свему до 12.000 вагана. Цена се ни е променила. Банатска пшеница продавана е по 5 фр. 42—5 фр. 46 нов., тако и потиска. *Наволица* по 3 ф. 75 кр. — *Зоб* по 1 фр. 53 кр. — за неколико крајцара ефтиние. *Бичам* и *кукуруз* слабо е пролазио. Кукуруз е у 10 крајцара као.

— *Рогаче марџе* продато на последњџ недељном вашару 3818 комада; пар волова 66—217 фр., пар крава 55—140 фр., пар музара 66—164 фр. Говеђина е про-давана по 18—20 фр. по центи.

Темпшвар 2. септ. На глас, да е цена храни у Лондону скочила, почела е она и овде скакати. Пшенице е продано 3000 вагана по 4 фр: 70 кр. 2000 по 4 фр. 56 нов.; 3000 по 4 фр. 83 нов. и на 10.000 у мањим партијама. Купци су канару давали са 15 нов. скупљџ. На данашњџ седм. вашару продавана е пшеница од 4 фр. 50—60 до 4 фр. 80—90 нов.

Бечка берза од 7. Септемб.

Сребро	— — — — —	126 25
Дукати	— — — — —	6 13

О Г Л А С И. О Б Ј А В А.

У слџд дошењеног решенија правосл. источне об-штине, од 25. о. м. број 339 даџ се са цркве цео цреп-ни кров с летвама заодно скинути, и место тога новим летвама 1 и четврт палца дебелки и црепом опет покри-ти, — и прочи задарски пово, путем јавне драђе (ли-цитације) кои ће со 14. (26.) септембра о. г. у варошкој кући у 2 сата после подне држати, — и на коју се по-зиваю дунђери, задари и црепари (Ziegelbeder) са общ-ним процентом. У Старом Бечею дне 29 Августа 1866.

И. П. Мирковић,
подиредседатељ.

47—3—3

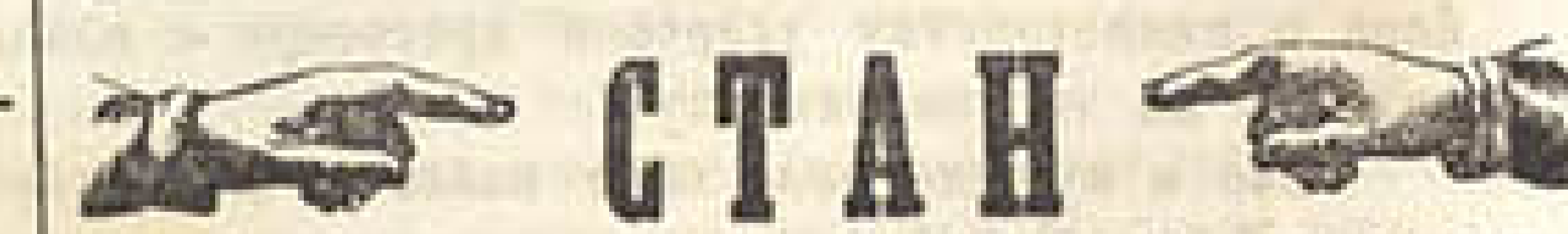
ОБЈАВА.

Доле подписани узима себи чест са овим објавити да се код њџа у башти Господина Драгутина Грофа Елца у Вуковару сваки 100. година едаред цвџтаће амери-канско рашће (Pflanze).

Агава (Алне-американска) сада у свом величественом, виша од 3000. гоњџади (пулољци) од 12 шука величине краснеме цвџту за добровољну награду видити може.

спахински бантован
Јован Јаноши.

47. 2—3

И ХРАНА ЗА ГИМНАЗИСТЕ

може се добити код официјала

МАРКОВИЋА

(у Спањкиној кући на свињској пијаци) 1—3

Епископска књигопечатња у Новом Саду